

Motie: Budgetneutrale overgang naar Omgevingswet

De Algemene Ledenvergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, bijeen op d.d. 25 september 2020.

Stelt vast dat,

- de Omgevingswet een Rijkswet is die de gemeenten verplicht (onder medebewind) moeten uitvoeren;
- er op dit moment onvoldoende duidelijkheid is over de lasten en vermeende opbrengsten die de in- en uitvoering van de Omgevingswet met zich mee brengt;
- meerdere gemeenten zich daar in toenemende mate zorgen over maken;
- we de lasten van de invoering en uitvoering van de Omgevingswet niet op onze inwoners en bedrijven willen afwentelen;
- we ook niet willen inboeten op de doelstellingen en ambities die we gezamenlijk nastreven bij de uitvoering van de Omgevingswet;
- de begrotingen van gemeenten het niet toelaten extra financiële lasten op te vangen;

Overwegende dat,

- De gemeenten hebben ingestemd met het "Hoofdlijnenakkoord financiële afspraken stelselherziening Omgevingsrecht";
- hoewel dat niet gebruikelijk is, het ministerie, IPO, VNG, en UVW daarin hebben afgesproken dat de eigen transitiekosten worden gedragen door de bevoegde gezagen;
- daar tegenover staat dat de veronderstelde structurele besparingen die samenhangen met de Omgevingswet ten gunste komen van ieder van de betrokken partijen en derhalve niet worden gekort op het gemeentefonds;
- deze afspraken op basis van de huidige lokale inzichten voor gemeenten alleen acceptabel zijn, als de hoogte van de structurele baten (op middellange termijn) opwegen tegen de lasten van invoering en uitvoering van de Omgevingswet;
- er naar huidige lokale inzichten geen sprake is van structurele besparingen voor de gemeenten, ook niet op termijn;
- gemeenten op basis hiervan en zolang er geen andere afspraken zijn gemaakt over een op termijn budgetneutrale overgang, grote financiële risico's voorzien bij de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2022;
- we daarom, onder verwijzing naar artikel 12 respectievelijk 13 uit het hoofdlijnenakkoord¹, op basis van de financiële consequenties van de gehele stelselwijziging, als gezamenlijke gemeenten invloed willen uitoefenen op de nadere afspraken over de begrenzing van de afgesproken bedragen of de ambitie in de uitvoering.

1

12. In ieder geval een half jaar voor inwerkingtreding van de wet worden de financiële consequenties van de gehele stelselwijziging in beeld gebracht. Tenzij partijen op dat moment gezamenlijk besluiten dat voldoende informatie aanwezig is, of aanvullend onderzoek op dat moment niet meer inzicht biedt, wordt onderzoek verricht naar de financiële effecten van de invoeringswet, aanvullingswetten en AMvB's (onderdelen B en C van het financiële onderzoek). Hierbij worden ook de consequenties van de verschuiving van vergunningverlening naar algemene regels in beeld gebracht en tevens de financiële effecten van de invoeringsondersteuning en digitale stelsel (A en D van het financiële onderzoek) onderzocht.

13. In ieder geval een half jaar voor inwerkingtreding van de wet vindt overleg plaats zodat het geheel van financiële consequenties, zoals op dat moment bekend, in ogenschouw kan worden genomen. Dit kan aanleiding geven om nadere afspraken te maken over de begrenzing van de afgesproken bedragen (kosten en bespaarde kosten) of de ambitie in de uitvoering.

Besluit om VNG op te dragen om:

1. de gemeenten te consulteren over de financiële effecten van de Omgevingswet, bijvoorbeeld in een (bijzondere) algemene ledenvergadering, in 2021 op basis van de kostenraming, en over de daadwerkelijke kosten op de belangrijke momenten in het interbestuurlijke financiële proces tot 2027.
2. daarbij het uitgangspunt te bevestigen dat de overgang naar de Omgevingswet voor gemeenten op middellange termijn (<10 jaar) budgetneutraal moet kunnen verlopen en een beroep op het Rijk te doen om extra middelen ter beschikking te stellen als blijkt dat deze budgetneutrale overgang voor gemeenten onhaalbaar is.

En gaat over tot de orde van de dag.

Namens de gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Dronten, Hattem, Oldebroek, Olst-Wijhe en Ridderkerk

Gemeente Noordoostpolder
Burgemeester J. Westmaas

Gemeente Noordoostpolder
Wethouder W. Haagsma

Gemeente Albrandswaard
Burgemeester drs. J. de Witte

Gemeente Barendrecht
Wethouder A.J. Proos

Gemeente Dronten
Burgemeester J.P. Gebben

Gemeente Hattem
Wethouder M.A. Schipper

Gemeente Oldebroek
Wethouder B. Engberts

Gemeente Olst-Wijhe
Burgemeester A.G.J. Strien

Gemeente Ridderkerk
Wethouder H. Van Os

Bijlage 1: Motivatie van motie "budgetneutrale overgang naar Omgevingswet"

Inleiding en doel

Alle gemeenten zijn druk bezig met de voorbereidingen op de komst van de Omgevingswet per 1 januari 2022. Omgevingsvisies worden geschreven, de implementatie van het Digitaal Stelsel krijgt steeds meer vorm en er vindt onderzoek plaats naar de gevolgen van de wet op de legesinkomsten. Deze onderwerpen raken ook het financiële domein. Over deze financiële kant van de invoering van de Omgevingswet, maken gemeenten zich zorgen. Om deze reden is door gemeenten een motie voor de Algemene Ledenvergadering van de VNG van 25 september 2020 voorbereid. Voorliggende bijlage dient als achtergrondinformatie bij de motie.

Consequenties Omgevingswet voor gemeentelijke begroting

Een aantal gemeenten concludeert op basis van een begroting van zowel de invoerings- als de structurele lasten dat er niet alleen sprake is van een onderschatte hoge invoeringslast maar ook van aanzienlijke structurele lasten. Als gevolg hiervan zijn er directe consequenties voor de gemeentebegrotingen, die niet de ruimte bieden om deze extra financiële lasten op te vangen. Dat is mede het gevolg van de almaar stijgende lasten die de decentralisaties in het Sociaal Domein met zich meebrengen, zonder daar door het Rijk in voldoende mate voor te zijn gecompenseerd.

Het is een feit dat de doelstellingen en de ambities van de Omgevingswet door de gemeenten worden onderschreven. Desondanks kunnen de financiële consequenties negatieve gevolgen hebben voor het ambitieniveau en de kwaliteit van de invoering en uitvoering van de Omgevingswet. Dat zou zonde zijn.

Hoofdlijnenakkoord

Bij het sluiten van het hoofdlijnenakkoord is er vanuit gegaan dat de invoeringslast op termijn zou worden terugverdiend door de structurele baten. Bij een negatieve uitkomst van het verschil tussen structurele baten en structurele lasten is daarvan geen sprake. Daarmee wordt buiten de scope van de afspraak in het hoofdlijnenakkoord getreden en treedt artikel 10 van het hoofdlijnenakkoord in werking.

In artikel 10 van het hoofdlijnenakkoord staat: *"Partijen treden in onderling overleg wanneer één van de partijen motiveert en onderbouwt dat significant buiten de scope van het bestuursakkoord en deze financiële afspraken wordt getreden.* In artikel 10 van het hoofdlijnenakkoord staat tevens dat: *"De principe-afspraken over de kostenverdeling blijft van kracht bij het zoeken naar oplossingen in een gesprek over het maken van additionele afspraken."* Een strikt juridische vertaling daarvan is onredelijk indien de verdeling van de totale kosten tussen partijen onderling onevenredig is. Hierover zijn, onder verwijzing naar artikel 12 van het hoofdlijnenakkoord, in die situatie nadere afspraken over de gehele stelselherziening nodig, in plaats van alleen additionele afspraken. Waarbij dit deel van artikel 10 van het hoofdlijnenakkoord buiten werking zou moeten worden gesteld.

Onderzoeken

Op dit moment worden er in opdracht van de interbestuurlijke werkgroep financiën Omgevingswet onderzoeken verricht naar de incidentele en structurele lasten. Wij waarderen dat er nu ook aandacht is voor de te verwachten structurele effecten van de invoering van de Omgevingswet en verlangen dat deze onderzoeken tijdig meer duidelijkheid verschaffen over de lasten. Omdat deze duidelijkheid echter nog niet voorhanden is (op basis van huidige inzichten zijn deze einde 2020 voor gemeenten beschikbaar) en er geen zicht is op een budgetneutrale overgang, is onze zorg nog niet weggenomen.

Motie

Om te voorkomen dat de implementatie plaats vindt, terwijl er nog geen zekerheid is over een op termijn budgetneutrale overgang naar de Omgevingswet dienen we bijgaande motie in. De motie beoogt zeker niet de implementatie van de wet op te schuiven, maar dient gezien de huidige lokale financiële inzichten wel om tijdig het belang van de financiële gevolgen extra onder de aandacht te brengen. En daarmee VNG te steunen in haar overleg met het ministerie en de Koepels.